

Enstantane, an içinde sonsuz

İtalyan yazar Claudio Magris, enstantaneyi alabildiğine çevik bir algıyla ilkin kavramsal merkeze alıyor sonra da bir kuklacı ustalığıyla alabildiğine konuşturuyor. 'Enstantaneler'de, şiir gibi sürekli itibar suikastına uğratılan denemeyi popülerlik kúpüne düşürmeden hayat arasında başarıyla dolaştırıyor.

Enstantaneyi hareket üzerinden okumak gibi bir alışkanlık var. Eğer, geçmiş ve halen yaşanmakta olanı birden kapsamıyordu dondurulmuş an diyebilirdik belki ona. Fakat tam aksi kaldıraç gibi dayanılmaz ve inkar edilemez bir gücü var enstantane-nin. Bir denemeciye kaynak olduğu kadar çıkış yolları sunmasını da yadırgamamalı. **İtalyan yazar Claudio Magris, enstantaneyi alabildiğine çevik bir algıyla ilkin kavramsal merkeze alıyor sonra da bir kuklacı ustalığıyla alabildiğine konuşturuyor. Doğası gereği sofistike olana hep göz kırpan denemeyi ilkin gerçekliğin hizasına indiriyor sonra da keskin gözlemler ve kültürel bilinç eşliğinde koşturabildiği kadar koşturuyor.** Paul Valery'ye atfettiği bir söze dayanırsak, "her birimizin yüreğimizin derinliklerinde en güçlü şekilde arzu ettiği şeyi düşünmemize yardımcı olan bir kitap" olarak önümüzde duruyor.

Eleştirel bir bakışı var Magris'in hayatı saran enstantanelere. Her ne kadar ilk bakışta bu fark edilmese bile son cümlede 'uyaniş'a çağrıdır yazdıkları. Gerektiğinde üslubu kırbaçlamaktan geri durmuyor. "Laikleşme çağında, karanlık çağlar denilen dönemin, muhteşem göğüslerin altında ufalanmaya yazgılı bir iskelet olduğunu hatırlamaktan memnun kırbaç ustaları olan kasvetli vaizlerinin yerini bazen reklamlar alır" gibi cümlelerle kendi duyuş seviyesini kuruyor. Şiir gibi sürekli itibar suikastına uğratılan denemeyi popülerlik kúpüne düşürmeden hayat arasında başarıyla dolaştırıyor.

An içindeki sonsuz salınımı yalalayarak, geçmişle kolaylıkla irtibatlandırıp bugünün dünyasına iade eden bir tarzı var Magris'in. 'Bankacılar ve Şeytan', sansür ve reklam, yoksulluk ve evlilikler, öz-

çekim ve barlar, savaş ve kadınlar sahnede yerlerini alıyorlar. **"Yaşamak tehlikelidir, yaşayan ölür" diye yazarken, aslında hayatla dolu bir bakışı imliyor. "Dikkat et hiçbir şey yalnız değil. Ölü değil. Geçmişsiz ve geleceksiz de değil" diyor adeta okura.** 'Gecenin üzüm rengi siyahındaki ışıkları'na bakarken aşkın hallerini sorguluyor. İnsanın 'gerçek bir dinleyiciye sahip olma şüphesi' içinde döndüğü şu dünyada, mizahtan geri kalmıyor. Hatta denilebilir ki sessiz ve derin mizah duygusu kuruyor yazdıklarını. **Ayrıca, bir şehrin, Trieste'nin doğa ve insan çeşitliliğiyle ona fon olduğu da açık. Dolaylı bir şehir denemesi sayılır 'Enstantaneler' bu sebepten.** Olayı olguya, şekli uzaya dönüştürürken ayrıntıyı geçmişin ışığında bugünde yaşatma tutumu daha bir canlı kılıyor denemeleri. 'Medusa'nın Ters Dönmüş Kafası' başlıklı denemesinde, gördüğü 'enstantane'yi taşıdığı alana dikkat edelim, şehrin altında, bir sarnıçta duran Medusa başını nasıl yukarıya taşıdığına bakalım. "İslam kubbe-leri sadece Türk veya Müslüman değil, aynı zamanda Yunan, Latin, Bizans, Cenevizli, Venedikli, gelenekçi, modernist olan bir evreni kapsar; bir eritme potası ve kültürlerin, dillerin, dinlerin bir karışımı. Orada, Medusa yamuk ya da devrik bir kafayla, taşa dönüştürmekten ziyade göz kırpar." Deneme de belki budur, hayatı taşlaşmaktan kurtarmaktır. ■

ENSTANTANELER

Claudio Magris
Çeviren: İbrahim Yasin
Güler
Yapı Kredi Yayınları,
2022
104 sayfa.